

ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. Polski konstytucjonalizm po 1918 r. (krótka charakterystyka kolejnych konstytucji)

- **Konstytucja Marcowa (17.03.1921)** - pierwsza demokratyczna konstytucja w II RP, charakteryzowała się silną władzą parlamentu, który miał szerokie uprawnienia względem rządu. Prezydent wybierany był przez Zgromadzenie Narodowe. Niestety konstytucja ta sprawiała, że nie było stabilnej większości, co często prowadziło do upadku gabinetów
- **Nowela Sierpniowa (02.08.1926)** - Modyfikowała Konstytucję Marcową, dając szersze uprawnienia prezydentowi - prawo samodzielnego rozwiązania Sejmu, prawo wydawania rozporządzeń z mocą ustawy. Tym samym zniosła prymat parlamentu i ugruntowała pozycję Józefa Piłsudskiego
- **Konstytucja Kwietniowa (23.04.1935)** - przyznawała pierwsze miejsce w państwie prezydentowi wybranemu przez Zgromadzenie Elektorów, który nie ponosił odpowiedzialności politycznej i konstytucyjnej i miał prawo rozwiązania sejmu w dowolnym czasie. Ograniczyła ona znacznie zakres uprawnień parlamentu, ale pozwoliła zachować ciągłość bytu państwowego Rzeczypospolitej Polskiej w czasie II Wojny Światowej
- **Mała Konstytucja (19.02.1947)** - Stworzona przez komunistów, po wątpliwych wyborach, formą nawiązywała do Konstytucji Marcowej, tworzyła jednoizbowy parlament (usunięto Senat, pozostał tylko Sejm). Powołano nowy organ jakim była Rada Państwa, która mogła niekiedy zastępować parlament. Wprowadzenie tej konstytucji stworzyło fasadowe przepisy.
- **Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej** - Odrzucała zasadę podziału władz, utrzymywała istnienie Rady Państwa, tworzyła fasadowe przepisy: Sejm najwyższą władzą, dawała liczne przywileje i wolności obywatelskie. Rada Państwa mogła zastępować parlament. Polska Zjednoczona Partia Robotnicza nie miała umocowania w konstytucji.
- **Nowelizacja 1976** - Stwierdzała, że PRL jest państwem socjalistycznym, przyznawała przewodnią rolę w budowaniu socjalizmu PZPR, a za podstawę polityki zagranicznej uznawano przyjaźń i współpracę ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich.
- **Nowela Kwietniowa** - Osłabienie pozycji Sejmu, przywrócono Senat i urząd Prezydenta, który wybierany był przez Zgromadzenie Narodowe. Prezydent podpisywał wszystkie ustawy, mógł rozwiązać Sejm, miał wyłączne prawo przedstawiania kandydata na premiera.
- **Nowela Grudniowa (29.12.1989)** - Ostatecznie usunęła pierwiastek autorytaryzmu z polskiego systemu prawnego gryuntownie modyfikując rozdział I Konstytucji, statuowała zasadę demokratycznego państwa prawnego.
- **Mała Konstytucja (17.10.1992)** - Niewielkie zmiany, sprzyjające racjonalizacji systemu prawnego, miała być aktem tymczasowym, funkcjonującym do czasu uchwalenia nowej konstytucji.
- **Konstytucja (02.04.1997)** - Współcześnie obowiązująca Konstytucja, szersze omówienie zawiera się w całej dalszej części.

2. Konstytucja jako ustawa zasadnicza

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Konstytucja jest ustawą zasadniczą. Oznacza to, że jest ustawą (spełnia wszystkie kryteria zarezerwowane dla ustaw), ale ustawą szczególną. Szczególność Konstytucji zawiera się w : szczególnej treści, formie i mocy prawnej.

- **Szczególna treść** wyraża się w tym, że Konstytucja określa: ogólne zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej, ustrój naczelnych organów, zakresu ich kompetencji i wzajemnych relacji
- **Szczególna forma** wyraża się w tym, że Konstytucja to jedyny akt o takiej nazwie, ma szczególny tryb powstawania i zmiany, obostrzony różnymi wymogami, w tym wymogami: kworum, czy np. ostatecznego zatwierdzenia przez referendum.
- **Szczególna moc prawna** wyraża się w tym, że Konstytucja jest najwyższym aktem prawnym w

systemie aktów prawa powszechnie obowiązującego, co oznacza, że wszystkie inne akty muszą być z nią zgodne, że konstytucja ma pierwotny i nieograniczony charakter normowania, oraz, że wszystkie inne akty muszą być z nią spójne, czyli pozwalać realizować jej treść.

ŹRÓDŁA PRAWA

3. Inne niż Konstytucja, źródła prawa konstytucyjnego

Podstawa Prawna: Wszelkie akty normatywne

Konstytucja nie jest jedynym źródłem prawa konstytucyjnego. Należą do nich:

- **Ustawa Konstytucyjna** - ma moc równą konstytucji, może zmieniać, uzupełniać Konstytucję, lub nawet zawieszać jej postanowienia.
- **Wszelkie akty normatywne** - w całości (np. ordynacje wyborcze) lub w części.
- **Prawo Zwyczajowe*** - normy prawne powstałe w toku długotrwałego procesu, mające taką samą moc prawną, jak normy prawa stanowionego. Prawo Zwyczajowe uształtowało między innymi zasadę dyskontynuacji.
- **Precedens Konstytucyjny*** - jednorazowe, świadome rozstrzygnięcia jakiejś sytuacji z nadzieją, że w przyszłości w podobnych sytuacjach postępować będzie się podobnie
- **Orzecznictwo i doktryna*** - opinie i poglądów specjalistów w dziedzinie prawa konstytucyjnego

* Nie tworzą obowiązujących norm prawa, ale mają wpływ na działanie organów władnych do tworzenia tych norm.

4. Cechy systemu źródeł prawa w Konstytucji RP

- ???

5. Dualistyczny charakter źródeł prawa

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Źródła prawa podzielić można na źródła prawa obowiązującego powszechnie i akty prawa wewnętrznego

Katalog źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polskim systemie prawnym jest zamknięty, określa go artykuł X konstytucji RP, który statuuje, że źródłami prawa powszechnie obowiązującego są: konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Źródłami prawa powszechnie obowiązującego są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.

Katalog źródeł prawa wewnętrznego jest katalogiem otwartym, artykuł X konstytucji określa, tylko niektóre z nieskończenie licznych źródeł .

6. Rozporządzenie w systemie źródeł prawa powszechnie obowiązującego

Podstawa prawna: Konstytucja RP

Rozporządzenie jest aktem prawa powszechnie obowiązującego. Jest podległy ustawom, musi więc być z nimi zgodny, jak również z Konstytucją. Również wydawane jest na podstawie ustawy. To ona upoważnia (fakultatywnie lub obligatoryjnie) organy do wydania rozporządzeń.

7. Ustawa w systemie źródeł prawa powszechnie obowiązującego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Ustawa to akt parlamentu o charakterze normatywnym, zajmujący najwyższe miejsce w systemie źródeł prawa krajowego (podporządkowany jedynie konstytucji) o nieograniczonym zakresie przedmiotowym, przy czym niektóre materie mogą być regulowane tylko w drodze ustawy lub z jej wyraźnego upoważnienia, dochodzący do skutku w szczególnej procedurze, która w swych zasadniczych zrębach znajduje umocowanie konstytucyjne.

8. Ogłaszanie aktów prawnych w polskim prawie konstytucyjnym

- Do znalezienia w internecie

ZASADY PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

9. Podstawowe zasady polskiego prawa konstytucyjnego (krótka charakterystyka, w punktach)

Podstawa prawna: Ustawa o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych z dn. 20.07.2000

Polskie prawo konstytucyjne opiera się na kilku fundamentalnych zasadach. Zawarte są one w konstytucji i stanowią jej istotę. Należą do nich:

- **Zasada Suwerenności Narodu** - Podmiotem władzy zwierzchniej w Rzeczypospolitej Polskiej jest naród rozumiany jako wspólnota wszystkich jej obywateli, którzy władzę sprawują pośrednio i bezpośrednio. Demokracja pośrednia to sprawowanie władzy poprzez przedstawicieli, wybieranych w wyborach i tworzący organ przedstawicielski (parlament). Jest podstawową formą sprawowania władzy. Demokracja bezpośrednia to osobiste sprawowanie władzy. Jej przejawami są referendum, ludowe weto i ludowa inicjatywa ustawodawcza.
- **Zasada Niepodległości i Suwerenności Państwa** - Rzeczpospolita Polska jest odrębnym bytem państwowym, przez co jest niepodległa. Może również samodzielnie decydować o wszystkich dotyczących jej sprawach i samodzielnie podejmować wiążące decyzje. Tę sferę wolności nazywa się suwerennością. Państwową suwerenność częściowo ogranicza członkostwo w UE i w NATO. Gwarantami suwerenności są przekazywanie kompetencji tylko w niektórych sprawach, złożony tryb podpisywania umów międzynarodowych i zmienianie kompetencji już przekazanych tylko w drodze podpisania nowej umowy.
- **Zasada Demokratycznego Państwa Prawnego** - Stworzona przez Roberta von Mohla sprowadza się do dwóch domniemań, jest synonimem państwa demokratycznego. Domniemania te to:

- **Co do obywateli:** Dozwolone jest wszystko co nie jest zakazane prawem.

- **Co do organów państwowych:** Zakazane jest wszystko co nie jest zakazane prawem.

- **Zasada Społeczeństwa Obywatelskiego** - Zasada uregulowana w Konstytucji, opiera się na dwóch założeniach:

- Każdy obywatel funkcjonuje w kilku układach społecznych. W każdym z nich ma dążenia i interesy i powinien mieć narzędzia jej realizacji

- Dążenia te mają często charakter przeciwstawny lub co najmniej różnicowany, stąd też proces ich wyrażania musi mieć pluralistyczny

charakter.

Miernikiem określającym, czy dane społeczeństwo jest społeczeństwem obywatelskim jest aktywność w Non Governmental Organisations (w organizacjach pozarządowych).

- **Zasada Podziału Władz**

Zasada ta sprowadza się do rozdzielenia określonych kompetencji władczych między uprawnionych do sprawowania władzy. Można tu mówić o dwóch sposobach rozdzielenia:

- **W znaczeniu podmiotowym** - poprzez wyróżnienie konkretnych organów

- **W znaczeniu przedmiotowym** - poprzez rozparcelowanie kompetencji takich jak: legislacja, wykonywanie ustaw, czy sądownictwo.

W założeniu każda gałąź władzy powinna być równa wobec innych. Często zdarza się, że niektórych organów nie można tak łatwo zakwalifikować np.: Najwyższa Izba Kontroli, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

- **Zasada Społecznej Gospodarki rynkowej**

Zasada ta tro tak naprawdę złożenie dwóch zasad: gospodarki rynkowej i państwa socjalnego. Jest podstawą ustroju gospodarczego. Sprowadza się do gospodarki rynkowej z niewielką dawką interwencjonizmu państwowego, którego zadaniem jest ochrona interesu obywateli.

- **Zasada Przyrodzonej Godności Człowieka** - wynika z koncepcji prawonaturalnej i stanowi fundament funkcjonowania praw człowieka

10. Zasada demokratycznego państwa prawnego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Stworzona przez Roberta von Mohla sprowadza się do dwóch domniemań, jest synonimem państwa demokratycznego. Domniemania te to:

- **co do obywateli:** Dozwolone jest wszystko co nie jest zakazane prawem.
- **Co do organów państwowych:** Zakazane jest wszystko co nie jest zakazane prawem.

11. Zasada społeczeństwa obywatelskiego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Zasada uregulowana w Konstytucji, opiera się na dwóch założeniach:

- Każdy obywatel funkcjonuje w kilku układach społecznych. W każdym z nich ma dążenia i interesy i powinien mieć narzędzia jej realizacji
- Dążenia te mają często charakter przeciwstawny lub co najmniej różnicowany, stąd też proces ich wyrażania musi mieć pluralistyczny charakter.

Miernikiem określającym, czy dane społeczeństwo jest społeczeństwem obywatelskim jest aktywność w Non Governmental Organisations (w organizacjach pozarządowych).

12. Zasada podziału władz

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Zasada ta sprowadza się do rozdzielenia określonych kompetencji władczych między uprawnionych do sprawowania władzy. Można tu mówić o dwóch sposobach rozdzielenia:

- **W znaczeniu podmiotowym** - poprzez wyróżnienie konkretnych organów
- **W znaczeniu przedmiotowym** - poprzez rozparcelowanie kompetencji takich jak: legislacja, wykonywanie ustaw, czy sądownictwo.

W założeniu każda gałąź władzy powinna być równa wobec innych. Często zdarza się, że niektórych organów nie można tak łatwo zakwalifikować np.: Najwyższa Izba Kontroli, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

PRAWA, WOLNOŚCI I OBOWIĄZKI W KONSTYTUCJI RP

13. Prawa i wolności polityczne w Konstytucji RP

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Konstytucja RP zawiera w sobie szereg praw i wolności nadawanych podmiotom, które są pod jej władzą. Należą do nich prawa i wolności polityczne. Składają się na nie:

- **Wolność udziału w życiu publicznym**, do której zalicza się prawo głosowania w wyborach i referendum, prawo inicjatywy ustawodawczej i wiele innych
- **Wolność zgromadzeń** - obejmuje wolność tworzenia i uczestniczenia w zgromadzeniach o celach pokojowych.
- **Wolność zrzeszania się** - dotyczy swobody zakładania zrzeszeń, o ile nie są one sprzeczne z zasadami opisanymi w prawie. Ograniczona jest jedynie w przypadku osób zatrudnionych

w służbach, w których wymagana jest apolityczność np. wojsko.

Do zrozumienia tego tematu warto jednak wyjaśnić dwa pojęcia:

Wolność - uprawnienie przysługujące jednostce wobec władz publicznych, rodzące obowiązek powstrzymania się władz od działań utrudniających lub uniemożliwiających korzystanie z tej wolności

Prawo - obowiązek po stronie władz publicznych podejmowania konkretnych działań umożliwiających realizację tego prawa.

14. Obowiązki jednostki w świetle Konstytucji RP

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Konstytucja oprócz praw i wolności wymienia także podstawowe obowiązki. Są to:

- Obowiązek wierności Rzeczypospolitej
- Obowiązek przestrzegania prawa
- Obowiązek ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych
- Obowiązek dbałości o stan środowiska naturalnego

15. Prawa polityczne jednostki w świetle Konstytucji RP

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Prawo - obowiązek po stronie władz publicznych podejmowania konkretnych działań umożliwiających realizację tego prawa.

Konstytucja RP zawiera w sobie szereg praw nadawanych podmiotom, które są pod jej władzą.

Należą do nich prawa polityczne. Składają się na nie:

- **Prawo udziału w życiu publicznym**, do której zalicza się prawo głosowania w wyborach i referendum, prawo inicjatywy ustawodawczej i wiele innych
- **Prawo wolnych zgromadzeń** - obejmuje wolność tworzenia i uczestniczenia w zgromadzeniach o celach pokojowych.
- **Prawo wolnego zrzeszania się** - dotyczy swobody zakładania zrzeszeń, o ile nie są one sprzeczne z zasadami opisanymi w prawie. Ograniczone jest jedynie w przypadku osób zatrudnionych w służbach, w których wymagana jest apolityczność np. wojsko.

16. Podstawowe zasady tworzenia i działalności partii politycznych w polskim systemie prawnym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Ustawa o partiach politycznych z dn. 27.06.1997

Partia polityczna – dobrowolna organizacja społeczna o określonym programie politycznym, mająca na celu jego realizację poprzez zdobycie i sprawowanie władzy lub wywieranie na nią wpływu. Partie polityczne są organizacjami o charakterze dobrowolnego członkostwa. Tworzenie partii politycznych wymaga zgody Sądu Okręgowego w Warszawie. Zakazane jest istnienie partii, które odwołują się do totalitarnych metod i praktyk działania: nazizmu, faszystów, komunizmu, a także tych, których program, lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowość, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy, lub wpływu na politykę państwa, albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa.

POLSKIE PRAWO WYBORCZE

17. Zasada powszechności w polskim prawie wyborczym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Ustawa ordynacja wyborcza z dn. 12.04.2001
Zasada ta określa krąg podmiotów uprawnionych do brania udziału w wyborach. Sprowadza się do podziału na:

- **Czynne prawo wyborcze** - przysługuje wszystkim dorosłym obywatelom posiadającym pełnię prawną i pełną zdolność do czynności prawnych, jest to prawo do wybierania

kandydatów w wyborach

- **Bierne prawo wyborcze** - przysługuje wszystkim obywatelom, ale z odpowiednimi cenzusami wiekowymi, zależnymi od rodzaju wyborów, jest to prawo do bycia wybieranym. Cenzusy wiekowe to:
  - **W wyborach do Sejmu** - 21 lat
  - **W wyborach do Senatu** - 30 lat
  - **W wyborach Prezydenckich** - 35 lat

Do prawdziwego obowiązywania zasady powszechności potrzebny jest system jej gwarancji. Sprowadza się on do:

- Obowiązku wyznaczenia **terminu wyborów na dzień wolny** od pracy
- Tworzenia **obwodów wyborczych i obwodów specjalnych**
- Istnienia **instytucji spisu i rejestru wyborców**
- Istnienia **instytucji zaświadczeń o prawie do głosowania**
- Procedury **protestu wyborczego**

18. Zasada proporcjonalności w polskim prawie wyborczym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Ustawa ordynacja wyborcza z dn. 12.04.2001
Zasada ta określa sposób ustalania wyniku głosowania. W systemie wyborczym RP odnosi się do wyborów: Sejmowych oraz rad powiatów, sejmików województw i rad gmin liczących powyżej 20 000 mieszkańców. Mandaty wyborcze rozdzielane są proporcjonalnie do odsetka otrzymanych głosów. Stosuje się klauzule zaporowe (do, piero od określonego odsetka głosów można otrzymywać mandaty), celem uniknięcia nadmiernego rozdrobnienia. W RP wynik głosowania określa się metodą D'Hondta, która sprzyja większym ugrupowaniom.

19. Zasada równości w polskim prawie wyborczym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Ustawa ordynacja wyborcza z dn. 12.04.2001
Zasada to ma dwa aspekty, natomiast sprowadza się do wniosku:

"każdy wyborca ma taki sam udział w wyborach". Te dwa aspekty to:

- **Formalny** - każdemu wyborcy przysługuje identyczna ilość głosów. Nikt nie ma ich więcej i nikt mniej. W polsce każdy wyborce ma jeden głos.
- **Materialny** - głos każdego wyborcy ma taką samą siłę, a więc w porównywalnym stopniu wpływać na wynik wyborów.

20. Rola komisji wyborczych w polskim prawie wyborczym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Ustawa ordynacja wyborcza z dn. 12.04.2001
Komisje wyborcze w polskim prawie wyborczym mają trójstopniową hierarchię. Na czele stoi Państwowa Komisja Wyborcza (9 sędziów - po 3 z : Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego), niżej od niej Okręgowe Komisje Wyborcze (Skład sędziowski rekrutowany ze znajdujących się na terenie okręgu sądów: rejonowych, okręgowych i apelacyjnych), a najniżej są rekrutowane spośród wyborców obwodowe komisje wyborcze. Odpowiedzialne są one za przeprowadzenie wyborów, stwierdzenie ich ważności i ustalenia ich wyniku.

21. Okręgi wyborcze i obwody do głosowania w polskim prawie wyborczym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997, Ustawa ordynacja wyborcza z dn. 12.04.2001

Dla przeprowadzenia wyborów konieczne jest dokonanie podziału terytorium państwa na okręgi wyborcze i obwody do głosowania. **Okręg wyborczy** - jednostka terytorialna, w ramach której dokonywane jest obsadzenie określonej liczby mandatów, a więc wybór określonej liczby posłów, czy senatorów. **Obwód do głosowania** - jednostka terytorialna, w ramach której głosy oddaje określona grupa wyborców. W skład okręgu wchodzi więc kilka obwodów - ilość kandydatów w

obwodach jest jednakowa, ale każdy okręg obejmuje inną ilość wyborców

REFERENDUM

22. Referendum i jego rodzaje w polskim prawie konstytucyjnym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Referendum (Głosowanie ludowe) - forma demokracji bezpośredniej polegająca na wypowiedaniu się ogółu wyborców na ważne dla nich tematy. Referenda można podzielić ze względu na: obowiązkowość jego przeprowadzenia, wywoływane skutki prawne, zasięg terytorialny i czas przeprowadzenia.

Podział referendów ze względu na obowiązek ich przeprowadzenia:

- **Obligatoryjne** - musi zostać przeprowadzone np. Referendum o przyjęcie nowej konstytucji
- **Fakultatywne** - może zostać przeprowadzone

Podział referendów ze względu na wywoływane skutki prawne:

- **Wiążące** - gdy frekwencja wynosi ponad 50% decyzja podjęta w ramach głosowania wchodzi automatycznie w życie
- **Konsultatywne** - gdy frekwencja wynosi poniżej 50% decyzja podjęta w ramach głosowania pełni jedynie rolę doradczą.

Podział referendów ze względu na zasięg terytorialny:

- **Ogólnokrajowe** - wypowiedają się wszyscy obywatele
- **O zasięgu lokalnym** - wypowiada się określona grupa obywateli wyznaczona w ramach kryterium przynależności terytorialnej do jakiegoś obszaru.

Podział referendów ze względu na czas ich przeprowadzenia:

- **Uprzednie** - wynik jest przesłanką podjęcia decyzji
- **Następcze** - wynik jest jedynie zatwierdzeniem już wcześniej podjętej decyzji

PARLAMENT

23. Zgromadzenie narodowe w polskim prawie konstytucyjnym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Zgromadzenie narodowe - wspólne obrady Sejmu i Senatu jako zgromadzenie narodowe, pod przewodnictwem Marszałka Sejmu, a w jego zastępstwie Marszałka Senatu. Zgromadzenie Narodowe ma własne kompetencje, które odnoszą się do Prezydenta. Należą do nich: Przyjmowanie ślubowania nowowybranego Prezydenta, Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu za łamanie konstytucji lub jakiegokolwiek innej ustawy, oraz uznanie Prezydenta za trwale niezdolnego do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia.

24. Kadencja parlamentu - podstawowe informacje

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Co do zasady kadencja Sejmu trwa 4 lata, a kadencja Senatu tyle ile Sejmu. Od tej zasady istnieją jednak pewne wyjątki. Otóż po pierwsze kadencja Sejmu poprzedniej kadencji trwa aż do pierwszego posiedzenia sejmiku nowej kadencji, co może nieznacznie wydłużyć kadencję Sejmu (zasada permanencji), może się ona wydłużyć również w razie wprowadzenia stanu nadzwyczajnego. Kadencja może też ulec skróceniu w wyniku samorozwiązania Sejmu, niemożności powołania Rady Ministrów w procedurze trzech kroków (obligatoryjnie, przez Prezydenta) lub w przypadku nieuchwalenia ustawy budżetowej w ciągu czterech miesięcy (fakultatywnie)

25. Sposób funkcjonowania parlamentu

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997, Regulamin Sejmu i Senatu

Parlament funkcjonować może na dwa sposoby: albo według zasady permanencji, albo sesyjności. Ta druga polega na tym, że w ramach kadencji są krótsze odcinki czasu, kiedy Parlament działa, w pozostałych nie działa (obowiązywała w czasach PRL). Zasada permanencji (obecnie przyjęta w systemie prawnym RP), polega zaś na tym, że działanie Parlamentu ma charakter ciągły.

26. Skład i sposób powoływania organów wewnętrznych Sejmu

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Organy wewnętrzne Sejmu podzielić można na:

- **Kierownicze** - Marszałek Sejmu i Prezydium Sejmu, oraz organ szczególny - Konwent Seniorów
- **Pomocnicze** - Komisje Sejmowe

Skład Prezydium Sejmu, Komisji sejmowych oraz wyboru Marszałka dokonuje sam Sejm.

Konwent Seniorów tworzony jest niejako samoczynnie, gdyż w jego skład wchodzi: Marszałek Sejmu, Wicemarszałkowie Sejmu, przedstawiciele kół poselskich i klubów parlamentarnych.

27. Kompetencje Marszałka Sejmu w polskim prawie konstytucyjnym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Marszałek Sejmu to jednoosobowy organ kierowniczy izby. Do jego kompetencji głównych zalicza się:

- Reprezentowanie Sejmu
- Prowadzenie stosunków między Sejmem, a organami Unii Europejskiej
- Zwoływanie posiedzeń Sejmu, czuwanie nad tokiem i terminowością prac Sejmu, udzielanie pomocy posłom w ich pracy
- Kierowanie prezydium Sejmu
- Nadaje bieg inicjatywom ustawodawczym
- W szczególnych przypadkach zastępuje prezydenta

PROCES LEGISLACYJNY

28. Etapy postępowania ustawodawczego zwykłego (w punktach)

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Regulamin Sejmu i Senatu

I. Inicjatywa Ustawodawcza: Jeden z pięciu podmiotów posiadających inicjatywę ustawodawczą przedkłada projekt Sejmowi. Podmioty te to:

Sejm (15 posłów lub komisja Sejmowa) Prezydent, Rada Ministrów, Senat, grupa min. 100 000 obywateli.

II. Pierwsze Czytanie w Sejmie: Jest to właściwie praca w komisjach, czasami może być też omawiana na forum plenarnym, jednakże w takim przypadku również trafia do komisji.

III. Drugie Czytanie w Sejmie: Debata nad ustawą na forum plenarnym

IV. Trzecie Czytanie w Sejmie: Głosowanie nad ustawą

V. Senat: Po trzecim czytaniu ustawa trafia do Senatu. Ten może zachować się trojako (termin 30 dni, przekroczenie oznacza przyjęcie projektu ustawy bez poprawek):

- przyjąć ustawę bez poprawek (co skutkuje przejściem do VI.)
- przyjąć ustawę z poprawkami lub odrzucić ustawę w całości (projekt ustawy wraca do Sejmu, który głosuje za odrzuceniem [bezwzględna większością głosów przy obecności, co najmniej połowy ustawowej liczby posłów], zgodny wynik głosowania oznacza przekazanie

ustawy do podpisu Prezydentowi w wersji proponowanej przez Sejm, a w przypadku sytuacji odwrotnej odrzucenie ustawy lub przekazanie w wersji Senatu - zależy to od decyzji Senatu)

VI. Prezydent - Prezydent może postąpić trojako (termin 14 dni):

- podpisać ustawę - proces legislacyjny zakończony uchwaleniem ustawy
- zawetować ustawę (wraca do Sejmu ten większością 3/5 głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów może przełamać weto - Prezydent bezwzględnie podpisuje ustawę)
- skierować ustawę do Trybunału Konstytucyjnego, żeby ten zbadał jej zgodność z Konstytucją.

VII. Trybunał Konstytucyjny - może podobnie jak liczne organy powyżej postąpić trojako:

- uznać ustawę za zgodną z konstytucją (decyzja wiąże Prezydenta - obowiązkowo podpisuje ustawę)
- uznać za częściowo niezgodną z Konstytucją (Prezydent obligatoryjnie podpisuje ją, ale tylko w części zgodnej z przepisami Konstytucji)
- uznać za całkowicie nie zgodną z Konstytucją (obligatoryjna odmowa złożenia podpisu przez Prezydenta)

29. Rola Senatu w postępowaniu ustawodawczym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Regulamin Sejmu i Senatu

Senat: Po trzecim czytaniu ustawa trafia do Senatu. Ten może zachować się trojako (termin 30 dni, przekroczenie oznacza przyjęcie projektu ustawy bez poprawek):

- przyjąć ustawę bez poprawek (co skutkuje przejściem do VI.)
- przyjąć ustawę z poprawkami lub odrzucić ustawę w całości (projekt ustawy wraca do Sejmu, który głosuje za odrzuceniem [bezwzględną większością głosów przy obecności, co najmniej połowy ustawowej liczby posłów], zgodny wynik głosowania oznacza przekazanie ustawy do podpisu Prezydentowi w wersji proponowanej przez Sejm, a w przypadku sytuacji odwrotnej odrzucenie ustawy lub przekazanie w wersji Senatu - zależy to od decyzji Senatu)

30. Rola prezydenta w postępowaniu ustawodawczym

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Regulamin Sejmu i Senatu

Prezydent - Prezydent może postąpić trojako (termin 14 dni):

- podpisać ustawę - proces legislacyjny zakończony uchwaleniem ustawy
- zawetować ustawę (wraca do Sejmu ten większością 3/5 głosów przy obecności conajmniej połowy ustawowej liczby posłów może przełamać weto - Prezydent bezwzględnie podpisuje ustawę)
- skierować ustawę do Trybunału Konstytucyjnego, żeby ten zbadał jej zgodność z Konstytucją.

31. Odrębności pilnego postępowania ustawodawczego (w punktach)

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; Regulamin Sejmu i Senatu

Materiały do sesji egzaminacyjnej z Prawa Konstytucyjnego

- Ustanowienie terminu 30 dni na pracę komisji (postulat o charakterze instrukcyjnym - uchybienie terminowi nie rodzi skutków prawnych)
- Skrócenie terminu w jakim Senat rozpatruje ustawę z 30 dni do 14 dni.
- Skrócenie czasu na podpis Prezydenta z 14 dni do 7 dni

32. Tryb postępowania w sprawie uchwalenia lub zmiany konstytucji

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Konstytucja jako ustawa zasadnicza, co do zasady nie powinna być często zmieniana. Służy emu szczególnie tryb jej zmiany, zdecydowanie bardziej obostrzony niż tryb zmiany każdej innej ustawy. Sprowadzają się one do:

- Zmniejszenia liczby podmiotów posiadających inicjatywę ustawodawczą;
- Ustanowienia jednolitego brzmienia projektu Sejmowego i Senackiego, wydłużenie terminu Senatu na odniesie nie się projektu do 60 dni.
- Stworzenie minimalnego okresu przerwy między złożeniem projektu, a rozpoczęciem prac w komisji (dp 30 dni dla wszystkich rozdziałów z wyjątkiem I, II i XII - tu do 60dni)
- Ustanowienia obligatoryjnego referendum w sprawie zmiany rozdziałów I, II i XII Konstytucji
- Wydłużenia czasu w jakim Prezydent musi podjąć decyzję, co zrobić z projektem do 21 dni

STATUS POSŁA I SENATORA

33. Charakterystyka immunitetu parlamentarnego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Immunitet parlamentarny zasadniczo podzielić można na dwa rodzaje:

- **Immunitet materialny** - przyznawany dożywotnio, oznacza zakaz pociągnięcia posła i senatora do odpowiedzialności wchodzącej w skład sprawowania urzędu. Jest to immunitet niewzruszalny
- **Immunitet formalny** - przyznawany tylko i wyłącznie na okres sprawowania mandatu sprowadza się do tego, że przestępstwo/wykroczenie (w prawie karnym) popełnione przez posła lub senatora nie jest przestępstwem/wykroczeniem, stąd też nie można w tej sprawie prowadzić postępowania karnego.

34. Odpowiedzialność regulaminowa posłów

Podstawa prawna: Regulamin Sejmu i Senatu

Za działalność parlamentarną posłowie odpowiadają przed Sejmem. Odpowiedzialność regulaminowa odnosi się do sytuacji, w której: poseł nie wykonuje swoich obowiązków, działa w sposób nie odpowiadający godności posła lub nie dopełni swoich obowiązków. Sankcją nakładaną przez Prezydium Sejmu lub Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich jest obniżenie diety poselskiej i uposażenia.

35. Najważniejsze rozwiązania prawne dotyczące instytucji niepołączalności mandatu poselskiego i senackiego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Mówiąc o niepołączalności należy rozróżnić je dwa rodzaje:

- **Niepołączalność formalną** - zakaz łączenia mandatu z innymi funkcjami lub stanowiskami państwowymi.
- **Niepołączalność materialną** - zakaz podejmowania lub wykonywania określonych rodzajów działalności zawodowej lub podobnej

PREZYDENT RP

36. Instytucja kontrasygnaty - cel ustrojowy, zasady postępowania

Autor; Wojciech Skorupski

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Zasadniczo kompetencje prezydenta podzielić można na: wymagające kontrasygnaty i prerogatywy. Kontrasygnata to uzależnienie ważności aktów podejmowanych przez głowę państwa od ich zaakceptowania przez Premiera. Instytucja Kontrasygnaty pełni dwie funkcje ustrojowe:

- Warunkuje, że działania głowy państwa będą zbieżne z działaniami rządu, a jej akty będą przedyskutowane z rządem
- Przekazuje odpowiedzialność polityczną (przed parlamentem) Premierowi.

37. Charakterystyka prerogatyw prezydenta

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Zasadniczo kompetencje prezydenta podzielić można na: wymagające kontrasygnaty i prerogatywy. Prerogatywy to kompetencje, które nie wymagają podpisu Premiera, są więc działaniami podejmowanymi przez Prezydenta w sposób niezależny. Przykładowymi prerogatywami Prezydenta są (choć jest ich o wiele więcej):

- Zarządzanie wyborów do Sejmu i Senatu
- Inicjatywy ustawodawcza
- Podpisywanie albo odmowa podpisania ustawy
- Desygnowanie i powoływanie Prezesa Rady Ministrów
- Nadawanie obywatelstwa polskiego
- Powoływanie: Sędziów, członków KRRiTV, członków Rady Polityki Pieniężnej i członków Rady Bezpieczeństwa Narodowego

RADA MINISTRÓW

38. Tryb powoływania Rady Ministrów

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Tryb powoływania Rady Ministrów nazywany jest procedurą trzech kroków:

Krok I

Prezydent: desygnuje Prezesa Rady Ministrów

Prezes Rady Ministrów: wybiera proponowany skład Rady Ministrów, przedstawia proponowany skład Sejmowi.

Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów głosuje za przyznaniem wotum zaufania Radzie Ministrów.

Jeżeli otrzyma wotum zaufania: Rada Ministrów zostaje powołana

Jeżeli nie otrzyma wotum zaufania: Przechodzimy do IIgiego Kroku

Krok II

Sejm: Wylania Prezesa Rady Ministrów

Prezes Rady Ministrów: Wybiera proponowany skład Rady Ministrów

Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów głosuje za przyznaniem wotum zaufania Radzie Ministrów.

Jeżeli otrzyma wotum zaufania: Rada Ministrów zostaje powołana

Jeżeli nie otrzyma wotum zaufania: Przechodzimy do IIIciego Kroku

Krok III

Prezydent: desygnuje Prezesa Rady Ministrów

Desygnowany Prezes Rady Ministrów: wybiera proponowany skład Rady Ministrów, przedstawia proponowany skład Sejmowi.

Sejm zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów głosuje za przyznaniem wotum zaufania Radzie Ministrów.

Jeżeli otrzyma wotum zaufania: Rada Ministrów zostaje powołana

Jeżeli nie otrzyma wotum zaufania: Prezydent obligatoryjnie rozwiązuje Sejm i zarządza wybory.

39. Założenia odpowiedzialności politycznej członków Rady Ministrów

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Rada Ministrów jest politycznie odpowiedzialna przed Sejmem. Oznacza to, że Sejm ma ją prawo rozwiązać, bądź ingerować w jej skład w razie gdyby był niezadowolony z efektów jej działań. Polega to na udzielaniu konstruktywnego wotum zaufania (wniosku o zmianę składu wraz z jednoczesnym przedstawieniem lepszego kandydata). Może ono mieć postać:

- **Indywidualną** - dotyczy jednego ministra
- **Solidarną** - dotyczy całej Rady Ministrów

40. Podstawowe kompetencje Rady Ministrów

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Katalog kompetencji Rady Ministrów jest przeogromny. Istnieje bowiem domniemanie, że do kompetencji Rady Ministrów zalicza się wszystko to, co nie jest zastrzeżone dla innych organów władzy państwowej. Do jej podstawowych kompetencji należą:

- Kierowanie administracją rządową
- Kierowanie wykonywaniem budżetu państwa
- Zapewnienie wykonywania ustaw
- Zapewnienie zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa
- Kierowanie stosunkami między państwami i organizacjami międzynarodowymi

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

41. Procedura wyłaniania składu oraz organów wewnętrznych Trybunału Konstytucyjnego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

W skład Trybunału Konstytucyjnego wchodzi 15 sędziów wybieranych na 9 letnią kadencję. Kadencja każdego wybranego sędziego trwa 9 lat, nawet jeśli zasiada on po wyborze sędziego, który zakończył swój mandat przed upływem kadencji. Sędzią Trybunału Konstytucyjnego można być tylko raz. Organami wewnętrznymi Trybunału Konstytucyjnego są: Zgromadzenie ogólne (wszyscy członkowie, wymóg 10 osobowego quorum, żeby decyzje prezeń podejmowane były prawomocne), oraz prezes Trybunału Konstytucyjnego, którego podobnie jak dwóch wiceprezesów powołuje Prezydent spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Trybunału.

42. Podstawowe funkcje Trybunału Konstytucyjnego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Trybunał Konstytucyjny realizuje wiele funkcji, w tym:

- Kontrolę norm, czyli orzeka o zgodności aktów normatywnych niższego rzędu z aktami

normatywnymi wyższego rzędu.

- Orzeka o skargach konstytucyjnych
- Rozstrzyga spory między centralnymi, konstytucyjnymi organami państwa
- Orzeka o zgodności z konstytucją celów lub działalności partii politycznych
- Rozstrzyga o zaistnieniu tymczasowej przeszkody w sprawowaniu urzędu przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

INNE

43. Samorząd terytorialny - regulacja Konstytucji

- Strony 309-322 podręcznik

44. Podstawowe kompetencje Najwyższej Izby Kontroli (w punktach)

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997; ustawa z dn. 23.12.1994 o Najwyższej Izbie Kontroli

Kompetencje Najwyższej Izby Kontroli mają charakter uniwersalny. Obejmują one w odniesieniu do kontrolowanych organów (organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego, inne jednostki organizacyjne korzystające z mienia skarbu państwa) w szczególności: wykonanie budżetu państwa, oraz realizację ustaw i innych aktów prawnych w zakresie działalności finansowej, gospodarczej i organizacyjno-administracyjnej.

45. Podstawowe kompetencje Rzecznika Praw Obywatelskich (w punktach)

Rzecznik Praw Obywatelskich to organ konstytucyjnego, do którego zadań i funkcji należy przede wszystkim stanie na straży wolności i praw człowieka i obywatela (ale również cudzoziemców i apatrydów, w zakresie praw im przysługujących). Prawa te mogą wynikać nie tylko z konstytucji, ale z każdego innego aktu normatywnego. Działania Rzecznika Praw Obywatela mają dwojaką postać:

- **Wystąpienie i interwencji w sprawach indywidualnych**
- **Wystąpienie w kwestiach o ogólnym charakterze**

46. Podstawowe kompetencje Narodowego Banku Polskiego (w punktach)

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997, ustawa z dn. 29.08.1997 o Narodowym Banku Polskim

Narodowy Bank Polski będący centralnym bankiem państwa realizuje powierzone mu zadania, do których należą:

- Emisja pieniądza
- Prowadzenie polityki pieniężnej
- Utrzymywanie stabilnego poziomu cen
- Obsługa budżetu państwa
- Dysponowanie rezerwami dewizowymi

47. Podstawowe kompetencje Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (w punktach)

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997, ustawa z dn. 29.12.1992 o Radiofonii i Telewizji

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji jest organem, którego działanie skupia się na wykonaniu następujących celów:

- Zagwarantowanie wolności słowa
- Zagwarantowania rzetelnego przekazywania informacji w mediach w sposób apolityczny
- Wykonanie regulacji prawnych aspektów technicznych nadawania w eterze (np. częstotliwości fal, na których emisja się odbywa)

- Zagwarantowanie etyki mediów
- Zagwarantowania sprzyjania rozwojowi swobodnego kształtowania poglądów politycznych
- Zagwarantowanie rozwoju postaw: prorodzinnej i prozdrowotnej
- Zwalczanie patologii społecznych poprzez oddziaływanie na członków społeczeństwa za pośrednictwem mediów

48. Podstawowe kompetencje Trybunału Stanu (w punktach)

Trybunał Stanu jako organ władzy sądowniczej sprawuje kontrolę nad Radą Ministrów, Prezydentem, prezesem Narodowego Banku Polskiego, członkami KRRiTV i Naczelnym Dowódcą Sił Zbrojnych w zakresie przestrzegania prawa. Sądzi ich za popełnienie deliktu konstytucyjnego (czynu nie stanowiącego przestępstwa, ale naruszającego Konstytucję lub którąś z ustaw i popełnionego w ramach zakresu kompetencyjnego danego organu w związku z zajmowanym stanowiskiem.)

49. Rodzaje stanów nadzwyczajnych z krótką charakterystyką

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997, ustawa z dn. 29.08.2002 o stanie wojennym, oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, ustawa z dn. 21.06.2002 o stanie wyjątkowym, ustawa z dn. 18.04.2002 o stanie klęski żywiołowej

Dla omówienia tego pojęcia kluczowe jest pojęcie **stanu nadzwyczajnego** - pod pojęciem tym rozumie się sytuację szczególnego zagrożenia, do rozwiązania której niezbędne jest sięgnięcie po szczególne środki, do których należą (ogłaszane jest to w drodze ustawy i rozporządzenia, które dodatkowo podawane są do publicznej wiadomości):

- Koncentracja władzy w rękach egzekutywy (głowy państwa i rządu)
- Ograniczenie praw i wolności obywatelskich
- Zmiany w strukturze i sposobie funkcjonowania organów państwowych
- Zmiany w systemie stanowienia prawa

Konstytucja wymienia trzy rodzaje stanów nadzwyczajnych:

- **Stan wojenny** - wprowadzany gdy istnieje zagrożenie zewnętrzne dla istnienia państwa, lub gdy nastąpiła zbrojna napaść na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub gdy z umowy międzynarodowej wynika wezwanie do wspólnej obrony przeciwko agresorowi.
- **Stan wyjątkowy** - wprowadzany w razie zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, lub bezpieczeństwa obywateli, lub porządku publicznego.
- **Stan klęski żywiołowej** - wprowadzany w drodze rozporządzenia przez Radę Ministrów na okres do 30 dni (możliwe przedłużenie, ale tylko za zgodą Sejmu), definiowany jest jako katastrofa naturalna (powódź 2010) lub awaria techniczna (Czernobyl 1986) zagrażająca swoimi skutkami życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach lub środowisku na znacznych obszarach. Może dotyczyć obszaru całego państwa lub jego części.

50. Podstawowe informacje o statusie prawnym sędziego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Podstawowym pojęciem określającym status prawny sędziego jest jego **niezawisłość** (słowo pochodzące od tego, że "sędzia za swój wyrok nie zawisnie"). Sprowadza się do umożliwienia sędziemu wydawania wyroków tylko na podstawie własnego sumienia, nie będąc zależnym ani od stron sporu ani od władzy państwowej. Gwarantami sędziowskiej niezawisłości są: stabilizacja urzędu, nieusuwalność, nieprzenaszalność, immunitet sędziowski, niepołączalność, odpowiedzialność jedynie dyscyplinarna, apolityczność, godziwe wynagrodzenie sędziów. Wytyczne sądów wyższej instancji nie są wiążące dla sędziów sądów niższej instancji i pełnią jedynie rolę doradczą, co również pogłębia sędziowską niezawisłość.